

Obchodní právo

Základní pojmy podnikání v soukromém právu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Tomáš Gongol, Ph.D.
Mgr. Michael Münster
přednáška

- **Teoretické východisko:**
 - Vzniká jako právo profesionálů („obchodníků“)
 - **Obchodní právo** je soubor zvláštních právních norem, které obsahují
 - postavení podnikatelů,
 - podmínky, za kterých mohou podnikatelskou činnost vykonávat,
 - zvláštnosti závazkových vztahů, do kterých vstupují,
 - a některé další vztahy, které s podnikáním souvisejí.
-

Systematické zařazení v právním řádu

- Součástí **soukromého práva**
 - Široká smluvní volnost
 - Časté používání dispozitivních norem
 - Rovné postavení subjektů

 - Obchodní právo **má blízký vztah k**
 - Správnímu právu (živnostenské právo)
 - Finančnímu právu (daňové právo)
 - Trestnímu právu (hospodářská trestná činnost)
 - Právu mezinárodního obchodu
-

Rekodifikace soukromého práva v ČR

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Od 1.1.2014 nabyla účinnost rekodifikace soukromého práva
 - Občanský zákoník jako kodex soukromého práva
 - Proces komercializace občanského práva
 - Odstranění duplicit
 - **Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**
 - **Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích**
 - **Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob**
 - **Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání**
-

Podnikání (§420 odst. 1 ObčZ)

- **jde o činnost, která splňuje následující atributy:**
 - samostatně
 - na vlastní účet a na vlastní odpovědnost
 - výdělečně
 - živnostenským nebo obdobným způsobem
 - se záměrem činit tak soustavně
 - za účelem dosažení zisku
-

Podnikatel

- Pod pojmem **podnikatel** se označují různé subjekty obchodního práva
 - fyzické osoby (individuální podnikání)
 - právnícké osoby (společné podnikání)
- Právní osobnost
- Svěprávnost

- Za **podnikatele** je dle NOZ považována **každá osoba, která provozuje podnikatelskou činnost**, tj. vykonává výše uvedenou činnosti splňující veškeré její atributy.
 - Nevyvratitelná domněnka: **osoby zapsané v obchodním rejstříku**
 - Vyvratitelná domněnka: podnikatelem je osoba, která je **držitelem živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění**.
 - Rozšíření definice za účelem ochrany spotřebitelů:
 - osoba, která **uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností**
 - osoba, který uzavírá **smlouvy při samostatném výkonu svého povolání** (tzv. svobodná povolání),
 - osoba, která **jedná jménem nebo na účet podnikatele** (komisionáři, zprostředkovatelé).
-

Identifikace podnikatele

- K odlišení podnikatelů slouží zejm.
 - obchodní firma, jméno a příjmení nebo název
 - sídlo, bydliště (místo podnikání)
 - identifikační číslo
 - Povinnost uvádět na obchodních listinách
 - Jméno a sídlo
 - pokud není zapsán v obchodním rejstříku, musí uvést údaj o zápisu do jiné evidence
 - Identifikační údaje je nutno uvádět i na www stránkách
 - Platí pro a.s. – musí mít webové stránky!
 - Pokud si webové stránky zařídí s.r.o. musí uvádět tyto údaje také
-

- Nejde o subjekt práva - pojem je nutno odlišit od „obchodní společnosti“
 - obchodní firma je **jméno, pod kterým je podnikatel zapsán v obchodním rejstříku**
 - => **nezapsaný subjekt nemá firmu a**
 - jde-li o FO jedná pod svým jménem a příjmením
 - jde-li o PO jedná pod svým názvem
 - Firmu FO tvoří
 - zpravidla jméno a příjmení, ale je možné také jméno smyšlené (vždy však nutné rozpoznat že nejde právnickou osobu) !
 - Firmu PO tvoří
 - vždy její název, vždy také dodatek (právní forma)
 - Firma musí být **nezaměnitelná, neklamavá**
 - Podnikatel má povinnost jednat výhradně pod svou obchodní firmou
-

- sídlem podnikatele je **adresa zapsaná ve veřejném rejstříku**
 - u **právníké osoby**
 - sídlo se určuje při sepisování zakladatelského dokumentu (stačí pouze název obce)
 - Nenaruší-li to klid a pořádek v domě, může být sídlo i v bytě
 - u **fyzické osoby**
 - Adresu je možno nalézt zejm. v živnostenském rejstříku
 - Pokud není v žádném veřejném rejstříku zapsána, je jejím sídlem místo, kde má hlavní obchodní závod, popřípadě kde má bydliště.
 - liší-li se skutečné sídlo PO od evidovaného sídla, každý se může dovolat **skutečného sídla**
 - účel: ochranu osob, které jednají s důvěrou, že sídlo se nachází tam, kde skutečně, fakticky právnická osoba sídlí
-

- **Definice:** Obchodní závod je **organizovaný soubor jmění**, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti.
 - Závod je **věc hromadná** – tj. 1 funkční celek
 - Závod je objektem právního vztahu nikoliv subjektem (podnikatelem) !!!
 - **Závod je ve vlastnictví podnikatele**
 - Obchodní závod tvoří vše, co podnikateli v souvislosti s jeho podnikáním patří:
 - **Věci hmotné** – movité / nemovité
 - **Věci nehmotné** - práva duševního vlastnictví včetně závazků
 - Nakládání se závodem
 - Lze převést na jiného podnikatele (kupní smlouva)
 - Může být předmětem zástavního práva
 - Lze propachtovat (pacht závodu)
-

Pacht závodu

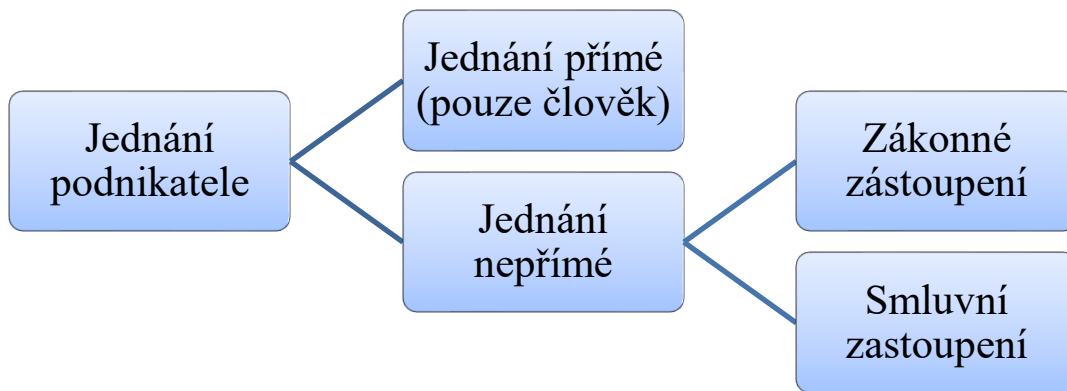
- Pachtýř je povinen užívat i požívat závod způsobem a v rozsahu, v jakém je toho třeba k **řádnému provozování závodu**.
 - **Předmět činnosti provozované v závodu lze změnit, jen pokud to bylo výslovně ujednáno.**
 - Pachtýř se stává **věřitelem pohledávek a dlužníkem dluhů**, které s provozem závodu souvisejí (u dluhů pouze za předpokladu, že o nich věděl nebo jejich existenci musel rozumně předpokládat).
 - Propachtovatel **ručí za splnění závazků**, jejichž přechod nebyl odsouhlasen věřitelem.
-

Pobočka

- Pobočka = **část závodu**, která vykazuje hospodářskou a funkční **samostatnost** a o které **podnikatel rozhodl**, že bude pobočkou
- Pokud pobočku nechá podnikatel zapsat do OR, jde o **odštěpný závod**
 - Zvláštnost: vedoucí odštěpného závodu je oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu

Jednání podnikatele

Jednání podnikatele - nepřímé

- **smluvní** – např. na základě plné moci
 - **zákonné** zastoupení vzniká:
 - Členům statutárního orgánu
 - Vedoucímu odštěpného závodu
 - Osobě, která byla při provozu obchodního závodu pověřena určitou činností
 - Osobě, která jednala bez pověření v provozovně podnikatele
-

Jednání členů statutárních orgánů

- Kdo je **statutárním orgánem u jednotlivých obchodní společností** a u družstva stanoví přímo ZOK:
 - veřejná obchodní společnost – každý společník,
 - komanditní společnost – všichni komplementáři,
 - společnost s ručením omezeným – každý jednatel,
 - akciová společnost – představenstvo,
 - družstvo – představenstvo
 - **vnitřní omezení oprávnění statutárního orgánu jednat** (např. valnou hromadou) nemají vliv na platnost smlouvy vůči třetím osobám
-

Kolektivní statutární orgán

- Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří **kolektivní statutární orgán**.
- Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen **samostatně**.

Vedoucí odštěpného závodu

- Vedoucí odštěpného závodu je oprávněn zastupovat podnikatele **ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu** ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu **zapsán** do obchodního rejstříku.

Osoba pověřena určitou činností při provozu závodu

- Pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti **obvykle dochází**.
 - zaměstnanci určení na danou pracovní pozici
 - „dočasný záskok“
 - Rozsah je dán „obyklostí“ jednání spojeného s danou pozicí
 - Překročí-li zástupce podnikatele zástupčí oprávnění, podnikatele právní jednání zavazuje.
-

Nepřikázané jednání

- Podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud byla třetí osoba v dobré víře, že jednající osoba je k jednání oprávněna.
 - Viz např. Vrchní prchni

Smluvní zastoupení - Prokura

- Zvláštní případ smluvního zastoupení
 - Udělit ji mohou pouze podnikatelé zapsaní v OR
 - Zapisuje se do OR – konstitutivní účinek
 - Lze udělit **pouze fyzické osobě** nebo více fyzickým osobám (nikoliv PO)
 - Je-li prokura udělena několika osobám, zastupuje každá z nich podnikatele **samostatně**, ledaže je při udělení prokury určeno něco jiného.
 - Prokurista používá dodatek
 - „jako prokurista“
 - „per prokura“
 - „ppa“
 - „p.p.“
-

Prokura - Vznik a zánik

- Vznik prokury
 - **udělením zmocnění** podnikatelem (např. pověřovací listina, zápis z valné hromady) a jeho přijetí prokuristou
 - Zánik prokury
 - Odstoupení prokuristy
 - **Odvolání prokury**
 - Smrtí prokuristy
 - Zánikem PO podnikatele
-

Oprávnění prokuristy

- oprávněn činit všechna právní jednání k nimž dochází při provozu podniku
 - Omezení vnitřními pokyny nemá účinky vůči 3.os
 - Omezení ze zákona: prokurista nemůže zcizovat (prodávat) a zatěžovat nemovitosti - ledaže by byla prokura výslovně rozšířena i na ně
 - Omezení podnikatelem: prokuru lze omezit i pro určitou pobočku (příp. pro určitý závod, má-li jich podnikatel více
-

- **Osoby jsou fyzické (lidé) a právnické**
 - § 19 (1) Každý **člověk** má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu (z ABGB 1811). Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.
 - (2) Přirozená práva spojená s osobností člověka **nelze zcizit a nelze se jich vzdát**; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.
 - § 20 (1) **Právnická osoba** je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.
 - (2) Právnické osoby **veřejného práva** podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny; ustanovení tohoto zákona se použijí jen tehdy, slučuje-li se to s právní povahou těchto osob.
 - § 21 **Stát** se v **oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu**. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.
-

- osoby:
 - každý, kdo je osobou, je způsobilý mít soukromá práva a povinnosti, má právní „osobnost“.
 - NOZ opouští termín „způsobilost k právním úkonům“ a nahrazuje ho pojmem „svéprávnost“.
 - za svéprávného právo považuje člověka plně schopného postarat se o své záležitosti vlastními silami a samostatně rozhodovat o svém životě.

- **Právní osobnost**
 - způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti
- **Svéprávnost**
 - způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)

Právní osobnosti ani svéprávnosti **se nikdo nemůže vzdát ani zčásti;** učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.

- **Fyzická osoba**
 - **Vznik**
 - *od okamžiku narození.*
 - **Zánik:**
 - *smrtí;*
 - *prohlášením člověka za mrtvého*

- **Právnícká osoba**
 - **Vznik**
 - *zápisem do veřejného rejstříku*
 - **Zánik**
 - *výmazem z veřejného rejstříku*

- Člověk má **právní osobnost** po celý svůj život
 - *vrozená práva*
 - *nezcizitelná a nelze se jich vzdát.*
- **Nenarozené dítě** (nasciturus) není právní osobností, ale *v okamžiku narození se právní osobností stává*. Přesto má jako nenarozené svá práva, a je-li to v zájmu, tak je možné jej považovat za narozené.
 - Např. právo dědit
 - Smlouvy uzavřené ve prospěch nenarozeného dítěte jsou platné, pouze splňují-li podmínku zájmů dítěte jdoucích k jeho prospěchu.

- Rozdílně od člověka s jeho přirozenými právy jsou právnícké osoby **umělé útvary**
- Právnícké osoby lze ustavit k
 - *soukromým zájmům (např. Obchodní společnost, spolek), anebo*
 - *zájmu veřejnému (např. obec, kraj, Česká národní banka, ústav).*
- Zákon vymezuje k jakým „zájmům“ PO nelze založit. Např.
 - *PO jejímž účelem je popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti podpora násilí*
 - **PO ozbrojenou nebo s ozbrojenými složkami, (výjimky tvoří zákon)**

Typy právnických osob podle NOZ

- **KORPORACE** § 210–§ 302

zákoník korporace upravuje výslovně jen jako

soukromoprávní

právní osoby, tvořené více osobami i jen jedním členem

Zvláštní úprava platí pro **spolky** založené za účelem dosažení nějakého vlastního soukromého cíle (nikoli podnikání).

- **FUNDACE** § 303–§ 401 (typicky nadace či nadační fondy)

typické, že jejich základ (fundus) tvoří majetek určený k určitému účelu.

Jsou nadace či nadační fondy (§ 303-401), jejichž základ (fundus) tvoří majetek určený k určitému účelu.

- **ÚSTAVY** § 402 – § 418

Jejich osobní i majetková složka propojena. Nemá členy jako korporace, ale zaměstnance, a majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací.

Jde především o **obecně prospěšné společnosti**

- Základem je **společenství lidí nebo právnických osob** (corpus = tělo)
- **Obchodním korporacím** se věnuje zákon **č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (o obchodních korporacích)**, rovněž účinný od ledna 2014, který nahradil obchodní zákoník. Mezi obchodní korporace patří
 - *veřejná obchodní společnost,*
 - *komanditní společnost,*
 - *společnost s ručením omezeným,*
 - *akciová společnost,*
 - *družstvo, včetně družstva bytového a sociálního.*
- Korporací v pojetí občanského zákoníku je dříve občanské sdružení, nově „*spolek*“.

- **Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.**
- **Rozdělení**
 - **nadace**
 - *právnickou osobu soukromého práva, která je tvořena účelovým sdružením majetku, který má svými výnosy sloužit užitečnému cíli.* Trvalý charakter odlišuje nadace od nadačního fondu.
 - **nadační fondy**
 - **přidružený fond**
 - nemá právní subjektivitu
 - *osoba, která má prostředky, ale nechce zakládat nadaci či nadační fond, dá do správy nadace tyto prostředky*
 - *S těmito prostředky nadace musí hospodařit zvlášť*

- *nový typ právní formy kombinující prvky základních typů právnických osob, kterými jsou korporace a fundace*
 - **Osobní i majetková složka je zde propojena**
- Ústav nemá členy stejně jako korporace, ale zaměstnance.
- Majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací, nicméně se pro ně přiměřeně použije ustanovení o nadačních fondech.

Definiční znaky :

- a) *samostatná právní subjektivita,*
- b) *způsobilost k právním úkonům,*
- c) *způsobilost deliktní,*
- d) *majetková samostatnost,*
- e) *určitý stupeň formalizace organizační struktury*

Identifikační znaky

- *název právnické osoby*
- *sídlo právnické osoby*
- *předmět činnosti právnické osoby.*